

РЕПУБЛИКА СРБИЈА
ЗАШТИТНИК ГРАЂАНА

Београд
412-32/2024

Заштитник грађана
Zaštitnik građana

дел. бр. 25778 датум: 25. октобар 2024. год.

НАЦИОНАЛНИ МЕХАНИЗАМ ЗА ПРЕВЕНЦИЈУ ТОРТУРЕ
МОНИТОРИНГ УСТАНОВА У КОЈИМА СЕ НАЛАЗЕ ЛИЦА ЛИШЕНА СЛОБОДЕ
МОНИТОРИНГ ПОЛИЦИЈСКИХ УПРАВА И СТАНИЦА

Извештај о посети
Полицијској управи у Прокупљу

Београд, октобар 2024. године

САДРЖАЈ

1.	УВОД	3
1.1.	МАНДАТ НАЦИОНАЛНОГ МЕХАНИЗМА ЗА ПРЕВЕНЦИЈУ ТОРТУРЕ	3
1.2.	ОСНОВНИ ПОДАЦИ О ПОСЕТИ	4
1.3.	САРАДЊА СЛУЖБЕНИХ ЛИЦА СА ТИМОМ НПМ	4
1.4.	ТОК ПОСЕТЕ	4
2.	УТВРЂЕНО СТАЊЕ И ПРЕПОРУКЕ	5
2.1.	ОБАВЕШТАВАЊЕ О ПРАВИМА И ДОКУМЕНТАЦИЈА	5
2.2.	ОБАВЕШТАВАЊЕ БЛИСКОГ ЛИЦА	12
2.3.	ЛЕКАРСКИ ПРЕГЛЕД	12
2.4.	ПРИСТУП БРАНИОЦУ	14
2.5.	УСЛОВИ БОРАВКА У ПРОСТОРИЈАМА ЗА ЗАДРЖАВАЊЕ	14
2.5.1.	ОЗ ПРОКУПЉЕ	16
2.5.2.	СЕДИШТЕ ПУ ПРОКУПЉЕ	17
2.5.3.	ПС БЛАЦЕ	17
2.5.4.	ПС ЖИТОРАЂА	20
2.5.5.	ИСХРАНА	25
2.6.	НАВОДИ О ЗЛОСТАВЉАЊУ	26
2.6.1.	ПРВИ ЛЕКАРСКИ ПРЕГЛЕД ПО ПРИЈЕМУ У ЗАВОД	27

1. УВОД

1.1. МАНДАТ НАЦИОНАЛНОГ МЕХАНИЗМА ЗА ПРЕВЕНЦИЈУ ТОРТУРЕ

Законом о ратификацији Опционог протокола уз Конвенцију против тортуре и других сурових, нељудских или понижавајућих казни или поступака¹ прописано је да Национални механизам за превенцију тортуре (НПМ) обавља посете установама у којима се налазе или се могу налазити лица лишена слободе, у циљу одвраћања државних органа и службених лица од било каквог облика мучења или било ког другог облика злостављања, као и ради усмеравања државних органа ка стварању смештајних и осталих животних услова у установама у којима се смештају лица лишена слободе у складу са важећим прописима и стандардима.

НПМ има право: на несметан, ненајављен и свакодобан приступ свим установама и свим просторијама у којима се налазе или се могу налазити лица лишена слободе; да насамо разговара са тим лицима и са службеним лицима, која су обавезна да сарађују тим поводом, као и са свим осталим лицима која могу имати информације значајне за поступање према лицима лишеним слободе; на приступ свој документацији која се односи на та лица; да надлежним органима даје препоруке у циљу побољшања начина поступања према лицима лишеним слободе и унапређења услова у којима се она задржавају или затварају. По обављеним посетама, НПМ сачињава извештаје које доставља посећеним установама. Након тога, НПМ одржава стални дијалог са посећеном установом, као и органом у чијем је саставу та установа, у циљу отклањања утврђених недостатака који могу довести до појаве тортуре, нељудског или понижавајућег поступања.

У члану 2а Закона одређено је да Заштитник грађана обавља послове НПМ и да у обављању тих послова сарађује са омбудсменима аутономних покрајина и удружењима чијим је статутом предвиђени циљ удруживања унапређење и заштита људских права и слобода, у складу са законом.

У институцији Заштитника грађана формирана је посебна организациона јединица Одељење националног механизма за превенцију тортуре, која обавља стручне послове НПМ.

Заштитник грађана и Покрајински омбудсман АП Војводине су потписали Меморандум о сарадњи у обављању послова НПМ,² којим је предвиђено је да ће Покрајински омбудсман активно учествовати у посетама мониторинг тима НПМ установама у којима су смештена лица лишена слободе, а које се налазе на територији АП Војводине.

На основу спроведеног јавног позива,³ Заштитник грађана је изабрао удружења са којима ће остваривати сарадњу у обављању послова НПМ и то: Комитет правника за људска права, Виктимолошко друштво Србије, Центар за интеграцију младих, Хелсиншки одбор за људска права у Србији, Одбор за људска права Ваљево и Кликаktiv – Центар за развој социјалних политика.

¹ "Сл. лист СЦГ – Међ. уговори", бр. 16/05 и 2/06 и "Сл. гласник РС – Међ. уговори", бр. 7/11.

² Потписан 12. децембра 2011. год.

³ Објављен у "Сл. гласнику РС", бр. 82/22.

1.2. ОСНОВНИ ПОДАЦИ О ПОСЕТИ

УСТАНОВЕ	Полицијска управа у Прокупљу – седиште ПУ и полицијске станице Блаце, Куршумлија и Житораба Окружни затвор у Прокупљу – Одељење притвора
ВРЕМЕ ПОСЕТЕ	18. и 19. јул 2024. године
ОСНОВ ПОСЕТЕ	Послови НПМ, у складу са чланом 2а Закона о ратификацији Опционог протокола уз Конвенцију против тортуре и других сурових, нељудских или понижавајућих казни и поступака
ВРСТА ПОСЕТЕ	Тематска посета
ЦИЉ ПОСЕТЕ	Праћење поштовања заштитних мера од злостављања и услова у просторијама за задржавање
НАЈАВА ПОСЕТЕ	Посете су биле ненајављене
ПОСЕТУ ОБАВИО	Заштитник грађана, у сарадњи са удружењем Комитет правника за људска права
САСТАВ ТИМА	Марко Анојчић, <i>Заштитник грађана/Одељење НПМ</i> Катарина Тоскић, <i>Комитет правника за људска права</i>

1.3. САРАДЊА СЛУЖБЕНИХ ЛИЦА СА ТИМОМ НПМ

Сви полицијски и заводски службеници, као и руководства посећених установа, су остварили пуну сарадњу са тимом НПМ и омогућили остваривање мандата НПМ. Члановима тима пружене су све тражене информације, омогућен обилазак и фотографисање просторија за задржавање, ненадзирани разговори са лицима лишеним слободе по избору чланова тима, као и увид у и фотокопирање затражене документације.

1.4. ТОК ПОСЕТЕ

Пре посете ПУ Прокупље, тим НПМ је 18. јула у ОЗ Прокупље обавио разговоре са свим притвореницима који су се у дану посете налазили у Заводу, извршио увид у релевантну документацију и од заводских служби прибавио информације од значаја за предмет овог извештаја.

Потом је тим НПМ истог дана посетио Полицијску станицу Блаце, а током ноћи Полицијску станицу Куршумлија. Наредног дана, 19. јула, тим НПМ је посетио седиште ПУ Прокупље и Полицијску станицу Житораба. У посећеним организационим јединицама полиције, НПМ је од полицијских службеника прибавио информације о начину поступања према задржаним лицима, извршио увид у документацију о задржавању и обишао просторије за задржавање. Током ових посета нису затечена доведена ни задржана лица.

2. УТВРЂЕНО СТАЊЕ И ПРЕПОРУКЕ

Током ових посета, НПМ је контролисао начин остваривања основних права задржаних лица, која су у исто време заштитне мере од злостављања – права на приступ лекару и адвокату и да о свом лишењу слободе обавесте блиску особу, као и начин на који се задржана лица обавештавају о својим правима. Истовремено, НПМ је проверавао и да ли су просторије за задржавање у складу са прописаним условима, односно важећим стандардима.

2.1. ОБАВЕШТАВАЊЕ О ПРАВИМА И ДОКУМЕНТАЦИЈА

Полицијски службеници навели су да се лица према којима се примењује полицијско овлашћење довођење, најпре, на лицу места, усменим путем обавештавају о својим правима, а потом им се, одмах по довођењу у станицу, уручује писано обавештење о правима. Када се лицу одреди задржавање, уручује му се примерак обавештења о правима задржаног лица. У ситуацијама када лице одбије да потпише обавештење о правима то се констатује на самом обавештењу.

У предметима о задржавању у које је тим НПМ остварио увид, налазила су се обавештења о правима доведених и задржаних лица, која су била потписана или је назначено да је лице одбило да их потпише. Страни држављани су добијали писмена обавештења на језику који разумеју или на српском језику уз присуство тумача, што је евидентирано на формуларима.

Ипак, у више предмета задржавања у кривичним поступцима писмени формулар – обавештење о правима није одговарајући, јер садржи информације из члана 294. Законика о кривичном поступку, који уређује поступак задржавања лица, али не и листу права задржаног. Такође, овај формулар се налазио и у неколико прегледаних предмета задржавања и по другим законским основама,⁴ а у неколико предмета задржавања у прекршајном поступку нису пронађена писмена обавештења о правима.

1.

УТВРЂЕНО

У ПУ Прокупље за писмено обавештавање задржаних лица о њиховим правима у више случајева је коришћен неодговарајући формулар – обавештење, а у неколико предмета нису пронађена писмена обавештења о правима.

РАЗЛОЗИ

Слаба је корист од права која имају особе лишене слободе уколико нису упознате са постојањем тих права. Дакле, неопходно је да особе одведене у полицијски притвор буду изричито упознате са својим правима, без одлагања и на језику који разумеју. Да би се обезбедило да ово буде и урађено, треба увести праксу да се лицима задржаним од стране полиције одмах по притварању да формулар у коме се наводе ова права. Уз то, од тих особа треба тражити да потпишу изјаву којом потврђују да су упозната са својим правима.⁵

⁴ Закон о прекршајима ("Сл. гласник РС", бр. 65/13, 13/16, 98/16 - одлука УС, 91/19, 91/19 - др. закон и 112/22 - одлука УС) и Закон о безбедности саобраћаја на путевима ("Сл. гласник РС", бр. 41/09, 53/10, 101/11, 32/13 - одлука УС, 55/14, 96/15 - др. закон, 9/16 - одлука УС, 24/18, 41/18, 41/18 - др. закон, 87/18, 23/19, 128/20 - др. закон и 76/23).

⁵ Стандарди ЦПТ: Нови стандарди у погледу полицијског притвора, ЦПТ/Инф (2002) 15, пар. 44.

ЦПТ препоручује српским властима да предузму кораке како би се обезбедило да без одлагања осигурају да сва лица која је полиција задржала буду у потпуности обавештена о својим основним правима од самог почетка њиховог лишавања слободе (то јест, од тренутка када су дужна да остану у полицији). То би требало осигурати пружањем јасних усмених информација на самом почетку, које би се допуњавале што је пре могуће (то јест, одмах по њиховом доласку у полицијске просторије) давањем писменог обрасца у којем би се њихова права директно приказивала. Даље, Комитет такође препоручује да се различите верзије информативних листова обједине и стандардизују и да увек садрже право притвореног лица да обавести трећу страну и да приступи лекару како је наведено у члану 69. ЗКП.⁶

Лице које се задржава обавештава се усмено и уручивањем писаног обавештења на матерњем или језику који разуме о његовим правима, и то:

1. да буде обавештено о разлозима задржавања;
2. да буде поучено да није дужно ништа да изјави, а да све што изјави може бити у законом прописаном поступку употребљено против њега као доказ;
3. на браниоца по свом избору, да неометано обави разговор са браниоцем, да бранилац присуствује његовом саслушању;
4. да буде обавештено да ће се бранилац одредити по службеној дужности, ако га само не изабере, када је то законом обавезно;
5. да се о времену и месту задржавања обавести лице по његовом избору, дипломатско конзуларни представник државе чији је држављанин или представник одговарајуће међународне организације ако је лице избеглица или лице без држављанства;
6. да се без одлагања о задржавању обавести лице или орган старатељства ако је потребно обезбедити заштиту или старање о детету или другим лицима о којима се стара задржано лице;
7. да неометано контактира са дипломатско конзуларним представником своје државе, односно представником одговарајуће међународне организације;
8. да га прегледа лекар;
9. на исхрану и непрекидни осмочасовни одмор;
10. да покрене поступак пред надлежним полицијским или правосудним органима ради испитивања законитости задржавања или надокнаде штете.

Полицијски службеник ће задржаном лицу уручити писано обавештење из става 1. овог члана.

После уручења обавештења из става 2. овог члана, полицијски службеник ће задржано лице позвати да потпише примерак обавештења. Ако задржано лице одбије да прими обавештење или одбије да га потпише или је неписмено, полицијски службеник ће наведено констатовати на обавештењу.⁷

ПРЕПОРУКА

ПУ Прокупље и полицијске станице у њеном саставу ће свим задржаним лицима уручивати писмена обавештења о правима задржаних лица, односно образац у ком ће бити наведена права задржаног из члана 29. Правилника о полицијским овлашћењима.

Један примерак писменог обавештења о правима, који је потписан од стране задржаног лица или је на њему констатовано да је задржано лице одбило да га потпише, ће се чувати у предмету задржавања.

⁶ Србија: Посета ЦПТ 2021, ЦПТ/Инф (2022) 03, пар. 38.

⁷ Правилник о полицијским овлашћењима ("Сл. гласник РС", бр. 41/19 и 93/22), чл. 29.

Предмети су садржали и решења о задржавању, са поуком о праву на жалбу и потписима задржаних лица којима су потврдили њихов пријем. Уочено је и да се решења о задржавању, као и писмена обавештења о правима, уручују лицима убрзо по довођењу у полицијску станицу. Према информација које је НПМ добио, задржаним лицима у ПС Блаце се не омогућава да ову документацију држе код себе током боравка у просторији, већ им се она чува са привремено одузетим стварима, након што им се омогући да се упознају са њеном садржином. НПМ не види оправдан разлог за овакву праксу и сматра да би задржаним лицима требало да буде омогућено да ову документацију држе код себе, уколико то желе.

2.

УТВРЂЕНО

У ПС Блаце задржаним лицима се не омогућава да документацију која се односи на задржавање (решење, обавештење о правима, потврда о привремено одузетим предметима и сл.) држе код себе током трајања задржавања.

РАЗЛОЗИ

Слаба је корист од права која имају особе лишене слободе уколико нису упознате са постојањем тих права. Дакле, неопходно је да особе одведене у полицијски притвор буду изричито упознате са својим правима, без одлагања и на језику који разумеју. Да би се обезбедило да ово буде и урађено, треба увести праксу да се лицима задржаним од стране полиције **одмах по притварању да формулар у коме се наводе ова права**. Уз то, од тих особа треба тражити да потпишу изјаву којом потврђују да су упозната са својим правима.⁸

Као део свог превентивног мандата, ЦПТ је доследно наглашавао важност три процесне гаранције, а то су: право на приступ адвокату, право на приступ лекару и право да се о чињеници притвора обавести рођак или друго треће лица по сопственом избору. Ово претпоставља да се лица лишена слободе уредно информису о овим правима, како усмено по довођењу, тако и, што је пре могуће, писмено (нпр. путем „писма о правима“ или другог документа којим се утврђују права лица у полицијском притвору), на језику који разумеју.⁹

ЦПТ препоручује српским властима да предузму кораке како би се обезбедило да без одлагања осигурају да сва лица која је полиција задржала буду у потпуности обавештена о својим основним правима од самог почетка њиховог лишавања слободе (то јест, од тренутка када су дужна да остану у полицији). То би требало осигурати пружањем јасних усмених информација на самом почетку, које би се допуњавале што је пре могуће (то јест, одмах по њиховом доласку у полицијске просторије) **давањем писменог обрасца у којем би се њихова права директно приказивала**. Даље, Комитет такође препоручује да се различите верзије информативних листова обједине и стандардизују и да увек садрже право притвореног лица да обавести трећу страну и да приступи лекару како је наведено у члану 69. ЗКП.¹⁰

Лице које се задржава обавештава се усмено и уручивањем писаног обавештења на матерњем или језику који разуме о његовим правима...

...

Полицијски службеник ће задржаном лицу **уручити писано обавештење** из става 1. овог члана.

⁸ Стандарди ЦПТ: Нови стандарди ЦПТ у погледу полицијског притвора, пар. 44.

⁹ Стандарди ЦПТ: Спречавање полицијске тортуре и других облика злостављања – осврт на добре праксе и нове приступе, ЦПТ/Инф (2019) 9, пар. 66.

¹⁰ Србија: Посета 2021, пар. 38.

После уручења обавештења из става 2. овог члана, полицијски службеник ће задржано лице позвати да потпише примерак обавештења. Ако задржано лице одбије да прими обавештење или одбије да га потпише или је неписмено, полицијски службеник ће наведено констатовати на обавештењу.

Полицијски службеник који врши задржавање лица, пре смештаја лица у просторију за задржавање **уручује обавештење о његовим правима.**

О привремено одузетим и враћеним предметима од лица које се задржава, сачињава се потврда о привремено одузетим и враћеним предметима и издаје се лицу, коју потписује приликом одузимања, односно враћања предмета. Ако лице одбије да потпише потврду, полицијски службеник ће о томе сачинити белешку на потврди.

Предмети који се по одредбама закона морају привремено одузети у прекршајном или кривичном поступку, не враћају се задржаном лицу. За ове предмете полицијски службеник сачињава потврду о привремено одузетим предметима и даље са њима поступа у складу са законом.

Примерак потврде из ст. 2. или 3. овог члана, предаје се задржаном лицу.¹¹

ПРЕПОРУКА

ПС Блаце ће задржаним лицима омогућити да документацију која се односи на задржавање држе код себе током трајања задржавања, уколико то желе.

О току задржавања се води записник. Записници које је тим НПМ прегледао су углавном садржали податке о остваривању права задржаних лица и о току задржавања. Ипак, више записника није садржало информације о обилазцима задржаних лица. На пример, у ПС Куршумлија није евидентиран ниједан обилазак лица која су била задржана 11, 21 и 29 сати; у ПС Житораћа ниједан обилазак лица које је било задржано 19:20 сати, потом у седишту ПУ није евидентиран ниједан обилазак лица која су била задржана 17 и 41:24 сати ни лица која су задржана у складу са правилима о безбедности саобраћаја на путевима. Уочени су и супротни примери, на пример у ПС Блаце је прегледано неколико предмета задржавања, по свим законским основама, у којима су уредно уписани повремени обиласци задржаних лица, такође у ПС Житораћа уписивани су повремени обиласци лица задржаних у кривичном поступку и тако даље.

Одговорност је полиције да задржаним лицима која се налазе у полицијским станицама обезбеди сигурност и физички интегритет, што подразумева правилан надзор над њима између осталог и током боравка у просторијама за задржавање, за шта је видео надзор изузетно корисно, али не и довољно средство. Због тога је потребно да полицијски службеници периодично обиђу задржана лица и увере се о њиховом стању, а применом начела одговорности сваки обилазак и интеракција са задржаним лицем би требало да буду евидентирани.

3.

УТВРЂЕНО

У ПУ Прокупље у више случајева недостају подаци о обилазцима и разговорима са задржаним лицима.

¹¹ Правилник о полицијским овлашћењима, чл. 29. и чл. 33. ст. 1. т. 7 и ст. 2 – 4.

РАЗЛОЗИ

Обавеза чувања коју полиција има у односу на особе које држи у притвору укључује и одговорност да се обезбеди њихова сигурност и физички интегритет. Из тога произилази да је правилан надзор над притворским објектима интегрална компонента обавезе чувања коју је преузела полиција. Морају се предузети одговарајуће мере ради обезбеђења да особе у полицијском притвору увек буду у могућности да имају директан контакт са чуварима.¹²

Надзор над задржаним лицима у просторијама за задржавање лица, по правилу, врше полицијски службеници који су за то посебно оспособљени.

Надзор над задржаним лицима у просторијама за задржавање, полицијски службеник врши повременим обиласком и разговором са задржаним лицем.¹³

ПРЕПОРУКА

У ПУ Прокупље и полицијским станицама у њеном саставу полицијски службеници ће надзор над задржаним лицима вршити и повременим обиласцима и разговорима са лицима и у записнике о задржавању ће уносити податке о томе када су обишли задржано лице, као и напомене у вези са тим, уколико постоје.

Према службеним наводима, записници се уручују задржаним лицима по истеку задржавања. Ипак, у неколико предмета задржавања у прекршајном поступку нису уопште пронађени записници, односно, било је могуће остварити само увид у електронске записнике, а у неколико предмета задржавања у кривичном поступку записници су били одштампани али нису били потписани од стране задржаних лица, нити је било констатовано да је лицу понуђено да их потпише и разлоси зашто је то одбио. Према речима полицијских службеника, до овога долази када задржано лице не борави у просторијама полицијске станице која је одредила задржавање.

Записници о задржавању садрже значајне информације о току задржавања и остваривању права лица током трајања задржавања. Подаци из записника служе и за проверу каснијих евентуалних примедби на услове задржавања и поступање полицијских службеника, па би зато задржаном лицу требало омогућити да оствари увид у записник и изнесе евентуалне примедбе на информације које се у њему налазе. Другим речима, за разлику од остале документације која се уручује задржаним лицима и за коју је у принципу довољно назначити да је лице одбило да прими или потпише документ који му се уручује, када је у питању записник о задржавању задржаном лицу би требало бити омогућено и да стави примедбе на записник, пружајући му тако могућност и да оспори поједине наводе који се налази у њему (на пример, о присуству полицијских службеника лекарском прегледу или о томе да ли је или није хтео некога да обавести о свом лишењу слободе и сл.).

НПМ разуме да је ово отежано у ситуацијама када задржано лице не борави у просторијама полицијске станице која га је задржала. Ипак, НПМ се у многим полицијским управама сусрео са праксом да полицијске станице које су одредиле задржавање у записник уносе податке који су до тада познати (нпр. подаци о обавештавању блиске особе, о приступу адвокату и сл.), те да након смештаја у просторије за задржавање, па и ако се ради о просторијама завода за извршење

¹² Стандарди ЦПТ: Нови стандарди у погледу полицијског притвора, пар. 48.

¹³ Правилник о полицијским овлашћењима, чл. 35. ст. 1. и 2.

кривичних санкција, полицијски службеници полицијске станице у месту у ком се задржано лице налази преузимају вођење записника и по истеку задржавања га штампају и уручују задржаном лицу. Поред тога, записници о задржавању у кривичном поступку које је одредила ПС Блаце су били потписани од стране задржаних лица, а тим НПМ је добио информацију да полицијски службеници закључују и одштампају записнике и однесу их у ОЗ Прокупље како би их уручили задржаним лицима. На овај начин је поступљено по препоруци коју је НПМ упутио ПС Блаце у претходном извештају о посети.¹⁴

4.

УТВРЂЕНО

У ПУ Прокупље у неколико случајева није било потврде да су задржана лица упозната са садржином записника и да су им они уручени по истеку задржавања.

РАЗЛОЗИ

ЦПТ сматра да би се основне гаранције дате особама у полицијском притвору могле додатно оснажити (а рад полицијских службеника могуће и знатно олакшати) уколико би постојао јединствен и свеобухватан полицијски записник за сваку притворену особу, у којем би били евидентирани сви аспекти притвора и све радње предузете у вези притворених особа (време када су лишене слободе и разлози за то; када су им саопштена њихова права; знаци повреда, психичке болести, итд; када су члан породице/конзулат и адвокат били контактирани и када су их ови посетили; када им је била понуђена храна; када су били саслушани; када су били пребачени или ослобођени, итд.). За различите ставке (на пример, ствари у поседу дате особе, чињеници да су особи саопштена њена права и да се та особа на њих позива или да их се одриче), **требало би добити потпис притвореника, односно, уколико је потребно, објаснити због чега тај потпис недостаје.** Надаље, адвокату притвореника би требало омогућити увид у тај записник о притвору.¹⁵

О задржавању лица полицијски службеник сачињава записник о задржавању лица, који садржи податке прописане у члану 111. овог правилника.

Записник о задржавању лица потписује полицијски службеник који је лице задржао и задржано лице.

Примерак записника се уручује задржаном лицу.

Ако задржано лице одбије да прими примерак записника или одбије да га потпише, полицијски службеник ће о томе сачинити забелешку на записнику.

Записник о задржавању лица садржи: 1) личне податке задржаног лица (име, презиме, адресу, јединствени матични број грађана); 2) време почетка задржавања; 3) правни основ за задржавање; 4) податке о начину упознавања лица за разлозима задржавања и његовим правима; 5) податке о оствареним правима задржаног лица; 6) податке о обавештавању чланова породице, других лица и надлежних органа о задржавању лица; 7) податке о довођењу задржаног лица надлежном органу; 8) податке о видљивим телесним повредама, другим сазнањима о здравственом стању и пруженој медицинској помоћи задржаном лицу; 9) податке о привремено одузетим предметима погодним за напад, повређивање или самоповређивање; 10) податке о времену и разлозима напуштања и повратка лица у просторије за задржавање; 11) време престанка задржавања; **12) потпис задржаног лица и полицијског службеника који спроводи задржавање.**¹⁶

¹⁴ Извештај о посети ПУ Прокупље, бр. 412-68/19 од 13. марта 2020. год. (ПУ Прокупље: Посета НПМ 2019).

¹⁵ Стандарди ЦПТ: Полицијски притвор, ЦПТ/Инф (92) 3, пар. 40.

¹⁶ Правилник о полицијским овлашћењима, чл. 38. и чл. 111.

ПРЕПОРУКА

ПУ Прокупље и полицијске станице у њеном саставу ће записнике о задржавању увек уручивати задржаним лицима по истеку задржавања.

Задржаном лицу ће се понудити да потпише записник. Уколико лице то одбије, о томе ће се сачинити забелешка на записнику, уз навођење разлога које је лице за то дало.

Иако се почетак задржавања по правилу исправно рачунао, у неколико предмета у које је остварио увид НПМ је уочио неконзистентности у погледу рачунања почетка задржавања у кривичном и прекршајном поступку. На пример, у ПС Куршумлија, у два случаја у записницима о задржавању је евидентирано да су браниоци контактирани у 14:00 часова и дошли у полицијску станицу у 15:30, а задржавање је започето у 16:00; у ПС Блаце, према доступној документацији, довођење лица које је касније и задржано је започело у 19:10, а као почетак задржавања се рачунало 19:26 часова. Све ово говори о томе да је лице које је задржано извесно време пре тога ухапшено, односно доведено или се одазвало на позив, а да то време није рачунато као почетак задржавања.

5.**УТВРЂЕНО**

У ПУ Прокупље почетак задржавања у прекршајном и кривичном поступку се у неколико случајева погрешно рачунао.

РАЗЛОЗИ

Лице ухапшено у складу са чланом 291. став 1. и чланом 292. став 1. овог законика, као и осумњиченог из члана 289. ст. 1. и 2. овог законика, јавни тужилац може изузетно задржати ради саслушања најдуже 48 часова од часа хапшења, односно одазивања на позив.¹⁷

Време задржавања лица се рачуна од момента започињања примене полицијског овлашћења довођење када су се стекли услови за задржавање у прекршајном поступку, односно од момента хапшења или одазивања на позив када су се стекли услови за задржавање у кривичном поступку.¹⁸

ПРЕПОРУКА

ПУ Прокупље и полицијске станице у њеном саставу ће почетак задржавања рачунати:

- **у кривичном поступку од момента хапшења или одазивања лица на позив;**
- **у прекршајном поступку од момента започињања примене полицијског овлашћења довођење.**

Жалбе против одлука о задржавању по правилу подносе браниоци у кривичном поступку, и то најчешће они постављени по службеној дужности. Ове жалбе одмах, са комплетним списима предмета задржавања, полицијски службеници односе у надлежни суд.

¹⁷ Законик о кривичном поступку ("Сл. гласник РС", бр. 72/11, 101/11, 121/12, 32/13, 45/13, 55/14, 35/19, 27/21 - одлука УС и 62/21 - одлука УС), чл. 294. ст. 1.

¹⁸ Правилник о полицијским овлашћењима, чл. 32.

Притворена лица са којима је НПМ обавио разговоре су наводила да су добијала одлуке о задржавању и да су им уручивана писмена обавештења о правима. Такође, притвореници који не говоре и не разумеју српски језик су о правима обавештена на матерњем језику, коришћењем одговарајућих формулара који постоје у електронском систему.

Као што је био случај и приликом претходне посете ПУ Прокупље,¹⁹ лица која су искључена из саобраћаја због вожње у алкохолисаном стању се по правилу задржавају до 24 сата, применом одредби о задржавању у случају немогућности привођења суду, а не до 12 сати применом одредби о задржавању лица под дејством алкохола или других психоактивних супстанци. И тада и сада НПМ је добио образложење да судије прекршајног суда одбијају да саслушају лице ако је код њих утврђена и најмања количина супстанци у организму, а дешава се да 12 сати не буде довољно за њихов потпуни нестанак. Сада је НПМ добио и информацију да нема дежурних судија, па лице коме је одређено задржавање до 12 сати у касним поподневним сатима не би имао ко да саслуша по истеку 12 сати.

2.2. ОБАВЕШТАВАЊЕ БЛИСКОГ ЛИЦА

Према наводима полицијских службеника, задржаним лицима се омогућава да о свом лишењу слободе обавесте блиску особу тако што сами обаве телефонски позив са службеног или личног телефона у присуству полицијских службеника. Уколико лице неће боравити у просторији полицијске станице која је одредила задржавање, ово се обавља у тој полицијској станици, након чега се лице транспортује у полицијску станицу у којој ће бити задржан, односно у ОЗ Прокупље.

Када задржана лица желе да остваре ово право, у записнике се уносе подаци о томе да је лице желело да обавести блиску особу и коју, као и да ли је та особа обавештена и када. Уколико не желе да обавесте икога, ово се такође евидентира.

Прегледом записника у свим посећеним полицијским станицама утврђено је да је остваривање овог права уредно евидентирано, као и да не постоје значајнија одлагања од почетка задржавања до обавештавања блиске особе.

Притвореници са којима је тим НПМ обавио разговоре су навели да су имали могућност да о задржавању обавесте блиску особу по избору.

2.3. ЛЕКАРСКИ ПРЕГЛЕД

Према информацијама које је тим НПМ добио од полицијских службеника, различита је пракса у погледу лекарских прегледа задржаних лица. У полицијским станицама Житораћа и Блаце свим лицима која је потребно задржати се понуди лекарски преглед, који је у случају када лице нема тегобе превентивног карактера, у ПС Куршумлија лекарски преглед се увек понуди лицима задржаним у складу са правилима о безбедности саобраћаја на путевима, а у седишту ПУ Прокупље лицима задржаним у прекршајном и кривичном поступку. У осталим случајевима лекарски прегледи се обављају уколико су на задржаном лицу уочене повреде, уколико се ради о тежој

¹⁹ Извештај о посети Полицијској управи у Прокупљу, бр. 412-114/21 од 8. децембра 2021. год. (ПУ Прокупље: Посета НПМ 2021).

алкохолисаности, уколико је задржавању претходила саобраћајна незгода, уколико лице то захтева и сл.

НПМ је у предметима задржавања проналазио службене белешке о обављеним прегледима. Белешке се сачињавају и уколико је лице одбило лекарски преглед. У њима је НПМ уочио констатације о потребној терапији, о уоченим повредама и слично. На овај начин је поступљено по ранијој препоруци НПМ, која је упућена имајући у виду да су у свим организационим јединицама ПУ Прокупље пронађени извештаји лекара о обављеним прегледима задржаних лица који су садржали медицинске податке о лицима.²⁰ Ипак, ови прегледи се по правилу не евидентирају у записницима о задржавању. Имајући у виду значај записника о задржавању и потребу да он пружи што свеобухватнији преглед поступања према задржаном лицу о чему је било више речи горе,²¹ ове лекарске прегледе је такође потребно евидентирати у записнике. Ово би пружио могућност задржаним да својим потписом потврде, односно примедбама на записник оспоре информације о начину на који је обављен овај преглед (на пример о присуству немедицинског особља прегледу).

6.

УТВРЂЕНО

У ПУ Прокупље у записнике о задржавању нису унети подаци о лекарским прегледима лица који су обављени пре смештања у просторије за задржавање.

РАЗЛОЗИ

ЦПТ сматра да би се основне гаранције дате особама у полицијском притвору могле додатно оснажити (а рад полицијских службеника могуће и знатно олакшати) уколико би постојао јединствен и свеобухватан полицијски записник за сваку притворену особу, у којем би били евидентирани сви аспекти притвора и све радње предузете у вези притворених особа (време када су лишене слободе и разлози за то; када су им саопштена њихова права; знаци повреда, психичке болести, итд; када су члан породице/конзулат и адвокат били контактирани и када су их ови посетили; када им је била понуђена храна; када су били саслушани; када су били пребачени или ослобођени, итд.). За различите ставке (на пример, ствари у поседу дате особе, чињеници да су особи саопштена њена права и да се та особа на њих позива или да их се одриче), требало би добити потпис притвореника, односно, уколико је потребно, објаснити због чега тај потпис недостаје. Надаље, адвокату притвореника би требало омогућити увид у тај записник о притвору.²²

ЦПТ препоручује српским властима да предузму мере како би осигурале да записници о задржавању неке особе пружају потпун и тачан приказ свих значајних догађаја који се дешавају током притвореног лица у полицијском притвору. Нарочито треба водити рачуна да се тачно евидентира време службеног почетка лишавања слободе, време када се контактира адвокат по службеној дужности или приватни адвокат, време када је именовани адвокат званично именован и време када је адвокат заправо присутан у полицијској станици.²³

Записник о задржавању лица садржи податке о видљивим телесним повредама, другим сазнањима о здравственом стању и пруженој медицинској помоћи задржаном лицу.²⁴

²⁰ ПУ Прокупље: Посета НПМ 2019, поглавље 2. Поступање по препорукама.

²¹ Видети поглавље 2.1. Обавештавање о правима и документација.

²² Стандарди ЦПТ: Полицијски притвор, пар. 40.

²³ Србија: Посета ЦПТ 2021, пар. 39.

²⁴ Правилник о полицијским овлашћењима, чл. 38. и чл. 111. т. 8.

ПРЕПОРУКА

ПУ Прокупље и полицијске станице у њеном саставу ће у записницима о задржавању увек евидентирати податке о обављеним лекарским прегледима задржаних лица пре смештаја у просторије за задржавање.

Уколико је лицима током боравка у просторији за задржавање потребан лекарски преглед он се омогућава и евидентира у записницима.

Ради указивања лекарске помоћи позива се служба хитне медицинске помоћи у полицијску станицу или се прегледи обављају у локалном дому здравља, што зависи од капацитета домова здравља, односно расположивости њихових санитетских возила и људства.

У погледу медицинске поверљивости, НПМ међу документацијом о задржавању није пронашао медицинску документацију са приватним подацима задржаних лица. Полицијски службеници наводе да лекарским прегледима присуствују искључиво на захтев лекара, било да се он обавља у полицијској станици или у здравственој установи. Притворена лица која су имала лекарски преглед пре или током боравка у просторији за задржавање су потврдила ове наводе: неки су тиму НПМ навели да су полицијски службеници присуствовали прегледу, а неки да нису присуствовали. Такође, тим НПМ је у предметима које је прегледао уочио записнике у којима је констатовано да полицијски службеници нису присуствовали лекарским прегледима задржаних лица.

2.4. ПРИСТУП БРАНИОЦУ

Лицима лишеним слободе се омогућава да, непосредно по доласку у службене просторије, позову браниоца по свом избору или им се у случају обавезне одбране одређује бранилац по службеној дужности, позивањем Кол центра адвокатске коморе. Наведено је потврђено увидом у решења о задржавању и записнике о задржавању лица. Лица задржана у прекршајном поступку или у складу са правилима о безбедности саобраћаја по правилу не желе да ангажују браниоца, а сва лица задржана у кривичном поступку су имала или изабраног браниоца или им је постављен бранилац по службеној дужности.

Записници о задржавању садрже податке о томе да ли је бранилац ангажован, његово/ њено име и презиме и време када је контактиран, када је приступио задржаном лицу и када је обавио разговор са лицем.

Притвореници са којима је тим НПМ обавио разговоре су навели да су имали браниоца, изабраног или постављеног по службеној дужности, да је адвокат присуствовао саслушању и да су имали могућност да са њим обаве разговор у приватности.

2.5. УСЛОВИ БОРАВКА У ПРОСТОРИЈАМА ЗА ЗАДРЖАВАЊЕ

Лица задржана у прекршајном поступку или у складу са правилима о безбедности саобраћаја на путевима се смештају у просторије које се налазе у оквиру организационих јединица ПУ Прокупље, а лица задржана у кривичном поступку у ОЗ Прокупље.

У оквиру ПУ Прокупље, једино ПС Куршумлија не располаже са просторијом за задржавање.²⁵ Како је објашњено тиму НПМ, објект у коме се налази ова полицијска станица није наменски грађен, раније је био хотел и то ствара препреку за адаптирање просторије за задржавање која би испуњавала савремене стандарде у погледу материјалних услова и безбедности задржаних лица.

НПМ је након претходне посете упутио препоруке Министарству унутрашњих послова да предузме активности ради приоритетне адаптације просторија за задржавање у ПС Куршумлија и ПС Блаце, у циљу усклађивања услова у њима са важећим прописима и стандардима,²⁶ у вези чега је обавештен да је сачињена листа приоритета којом је предвиђена адаптација четири просторије за задржавање у ПУ Прокупље, да ће се сходно плану реализације адаптирати две просторије у седишту ПУ Прокупље, што је у међувремену и урађено, док ће се просторије за задржавање у полицијским станицама Блаце и Куршумлија адаптирати у складу са планом реализације опредељених финансијских средстава.²⁷

НПМ је већ констатовао да је последњих година Министарство унутрашњих послова доста уложило у унапређење услова за боравак задржаних лица у просторијама за задржавање, да су многе просторије у разним полицијским управама адаптиране и усклађене са важећим прописима и стандардима, чиме су у значајној мери унапређени услови боравка задржаних лица, као и да се са адаптацијом наставља по плану Министарства.²⁸ Са друге стране, НПМ има у виду и да је Правилником о условима које треба да испуњавају просторије за задржавање лица,²⁹ који је ступио на снагу 12. маја 2018. године, предвиђен рок од три године од дана ступања на снагу Правилника за извршење адаптације постојећих и израду нових просторија за задржавање.³⁰

НПМ би желео да од Министарства унутрашњих послова добије информације о плановима за адаптацију просторија за задржавање у полицијским станицама Блаце, Житораћа и Куршумлија.

У овом Извештају, у погледу материјалних услова у просторијама за задржавање у полицијским станицама Блаце и Житораћа, у којима се и даље користе просторије за задржавање и које још увек нису реновиране, биће упућене препоруке за које НПМ сматра да је нужно поступити по њима, без обзира на евентуално планиране будуће комплетне адаптације ових просторија, како би се задржаним лицима омогућио минимум услова за пристојан боравак и човечно поступање током трајања задржавања, као и оне препоруке по којима је могуће поступити без значајнијих финансијских улагања.

²⁵ Ова полицијска станица је имала просторију за задржавање која је била потпуно неусловна и која се на препоруку НПМ из 2015. године више не користи.

²⁶ ПУ Прокупље: Посета НПМ 2019, поглавље 2. Поступање по препорукама.

²⁷ Акт Секретаријата – Одељења за обраду података, притужбе и сарадњу са независним телима бр. 072/3-79/20-4 од 27. августа 2020. год.

²⁸ НПМ: Извештај за 2020. годину, бр. 417-85/21 од 16. јула 2021. год.

²⁹ "Сл. гласник РС", бр. 34/18.

³⁰ Правилник о условима које треба да испуњавају просторије за задржавање лица, чл. 10.

2.5.1. ОЗ ПРОКУПЉЕ

У ОЗ Прокупље за смештај задржаних лица тренутно се користи једна просторија на спрату Одељења притвора. Ова просторија је димензија око 9,2 m², рачунајући и зидом одељени мокри чвор – чуचाвац са испирачем и тушем, површине око 1 m². У њој се налази више лежајева, али се користи само један.

просторија за задржавање ОЗ Прокупље

У просторији је одговарајуће вештачко и природно осветљење. Затечена је чиста и проветрена. У њој се налазе радијатор, сто и касете за личне ствари. Према службеним наводима, по доласку лица добијају комплетну постелину и средства за одржавање личне хигијене.

Просторија је опремљена тастером за позивање службеника, али није под видео надзором. Систем за позивање не омогућује и комуникацију лица и службеника. Имајући у виду да се током трајања задржавања полицијски службеник који је задужен за задржано лице налази у Дежурној служби Завода, која је релативно удаљена од просторије за задржавање НПМ је након претходне посете упутио препоруку ОЗ Прокупље да просторија за задржавање буде под видео надзором.³¹ По овој препоруци је поступљено тако што је за просторију за задржавање одређена једна просторија у приземљу објекта, ближе дежурној служби и унутар ње је инсталиран видео надзор, о чему је истакнуто обавештење. Ипак, приликом ове посете у тој просторију је било смештено једно притворено лице које се отежано креће, па су му због чињенице да се просторија налази у приземљу олакшано кретање по објекту и приступачнији други простори које користи (амбуланта, простор за боравак на свежем ваздуху и сл.). Према наводима, ово је привремено и задржана лица ће се поново смештати у просторију под видео надзором у приземљу објекта, када она буде слободна.

³¹ ПУ Прокупље: Посета НПМ 2021, поглавље 5. Услови боравака у просторијама за задржавање.

2.5.2. СЕДИШТЕ ПУ ПРОКУПЉЕ

У седишту ПУ Прокупље постоје две просторије за задржавање за по једно лице, које су реновиране пре неколико година и које је НПМ детаљно описао приликом претходне посете.³² Сада су затечене чисте, проветрене и адекватно осветљене. Лежајеви су опремљени комплетном постељином, која је деловала чисто. Постељина се према наводима мења након сваког коришћења и пере се у Куршумлији.

просторије за задржавање седиште ПУ Прокупље

У просторијама су у функцији систем за позивање и комуникацију са полицијским службеницима и видео надзор, који не нарушава приватност задржаних лица током коришћења тоалета. Обавештења о надзору су постављена унутар просторија. Под видео надзором је и ходник испред просторија. Према информацијама које је НПМ на захтев из претходног извештаја о посети добио од Министарства унутрашњих послова, снимци видео надзора се чувају 30 дана.³³

2.5.3. ПС БЛАЦЕ

ПЦ Блаце располаже са једном просторијом за задржавање једног лица и она се налази преко пута улаза у просторију дежурне службе. Просторија је затечена у мање више истом стању као и приликом прве посете НПМ овој полицијској станици, обављене 2015. године.³⁴

³² ПУ Прокупље: Посета НПМ 2021, поглавље 5. Услови боравка у просторијама за задржавање.

³³ Акт Сектора за аналитику, телекомуникационе и информационе технологије бр. 345-1137/21 од 21. децембра 2021. год.

³⁴ Извештај о посети ПУ Прокупље, бр. 71-51/15 од 26. јуна 2015. год. (ПУ Прокупље: Посета НПМ 2015).

просторија за задржавање ПС Блаце

Просторија је површине око 12 m² и у њој се налази један лежај - дрвена клупа, опремљена душеком и ћебадима, који делују чисто. Хигијена у просторији је задовољавајућа, иако све делује истрошено од употребе. Постељина се пере у локалној установи социјалне заштите домског типа за одрасле и старије. Према службеним наводима, остали делови постељине су тренутно на прању и уколико би сада било потребно сместити лице, отишли би по постељину.

Велика метална плоча која је постављена на прозоре скоро потпуно онемогућава доток природне светлости, а није могућ ни доток свежег ваздуха споља. Вештачко осветљење је такође слабо, и поред јаче сијалице која је постављена на ранију препоруку НПМ.³⁵ Одговарајућу осветљеност онемогућава како мањи отвор у који је постављена сијалица тако и заштитна решетка која је постављена испред. У одсуству природне светлости, просторија је мрачна.³⁶

7.

УТВРЂЕНО

Просторија за задржавање у ПС Блаце је недовољно осветљена.

РАЗЛОЗИ

Све полицијске ћелије морају бити разумних димензија у односу на број особа које су обично у њима смештене и морају бити довољно осветљене (тј. са довољно светлости за читање, осим у време спавања), те довољно проветрене; по могућности, ћелије би требало да имају природно светло. Надаље, ћелије би требало да буду опремљене тако да се омогући одмор (нпр. фиксираним столицама или клупама), а особама које преко ноћи морају остати у притвору требало би обезбедити чисте душеке и ћебад.³⁷

³⁵ ПУ Прокупље: Посета НПМ 2015, поглавље 1.4. Материјални услови задржавања.

³⁶ НПМ напомиње да је у многим полицијским станицама као решење недовољно јаког вештачког осветљења затицао мање рефлекторе који су постављени уместо сијалице и који довољно осветљавају просторије.

³⁷ Стандарди ЦПТ: Полицијски притвор, пар. 42.

Све полицијске ћелије треба да су чисте и разумних димензија у односу на број особа које се у њих смештају, и **да имају одговарајуће осветљење (нпр. довољно за читање осим у време спавања)**; пожељно је да ћелије имају природно светло. Надаље, ћелије би требало да буду опремљене тако да се омогући одмор (нпр. фиксирани столице или клупе), а особама које преко ноћи морају остати у притвору требало би обезбедити чисте душеке и ћебад. Особе у притвору треба да имају приступ нормалном санитарном чвору у пристојном стању као и одговарајућим могућностима за прање. Треба да имају неометан приступ води за пиће и да им се даје храна у прикладно време, и при томе најмање један пуни оброк (тј. нешто јаче од сендвича) сваког дана. Особама које се налазе у полицијском притвору дуже од 24 часа треба омогућити рекреацију на свежем ваздуху сваког дана, до оне мере до које је то могуће.³⁸

Комитет понавља своју препоруку да органи Републике Србије уложе више напора у циљу побољшања материјалних услова у полицијским ћелијама. Прецизније, следеће мере треба приоритетно предузети:

- **побољшати расвету у ћелијама** (тј. довољно вештачке расвете за читање – изузимајући периоде спавања – по могућству осветљеност дневним светлом), проветреност. Надаље, кораке треба предузети да се обезбеди да све полицијске ћелије које буду изграђене у будућности буду осветљене дневним светлом;

...³⁹

Комитет препоручује да се предузму кораци како би се обезбедило да просторије за задржавање у полицијским станицама буду оспособљене за боравак дужи од неколико часова и да се обезбеде услови у смислу употребног стања и хигијене, **добро осветљење**, чиста ћебад и душеци. Комитет би желео да буде обавештен о корацима које ће органи Републике Србије предузети да се такво стање обезбеди у свим посећеним полицијским станицама.⁴⁰

Просторије за задржавање морају бити чисте, суве, загрејане у складу са климатским приликама и **довољно осветљене природним и вештачким светлом које омогућава читање без сметњи за вид**.⁴¹

ПРЕПОРУКА

ПС Блаце ће у просторији за задржавање обезбедити осветљење довољне јачине.

Грејно тело је уграђено испод прозора и око њега је постављена метална заштита.

У просторији нема мокрог чвора, па се задржана лица изводе у службени тоалет. Ово се евидентира у записницима о задржавању.

Просторија је под видео надзором, који је уведен након претходне посете НПМ и препоруке која је упућена у вези са тиме.⁴² Полицијски службеници нису знали прецизан податак о дужини чувања снимака видео надзора.

НПМ би желео да од ПУ Прокупље добије информацију о дужини чувања снимака видео надзора над просторијом за задржавање у ПС Блаце.

³⁸ Стандарди ЦПТ: Нови стандарди у погледу полицијског притвора, пар. 47.

³⁹ Србија: Посета ЦПТ 2015, ЦПТ/Инф (2016) 21, пар. 36.

⁴⁰ Србија: Посета ЦПТ 2017, ЦПТ/Инф (2018) 21, пар. 42.

⁴¹ Правилник о условима које треба да испуњавају просторије за задржавање лица, чл. 4.

⁴² ПУ Прокупље: Посета НПМ 2019, поглавље 2. Поступање по препорукама.

У просторији није уграђен систем за позивање и комуникацију са полицијским службеницима. Ипак, близина просторије дежурне службе, од које је раздваја само мањи ходник, омогућава задржаним лицима да релативно лако дозову полицијске службенике.

2.5.4. ПС ЖИТОРАЋА

У ПС Житораћа постоји једна просторија за задржавање једног лица и она је такође затечена у истом стању као и приликом прве посете НПМ овој полицијској станици.⁴³ Налази се у приземљу објекта, код уласка у просторије дежурне службе.

Површина просторије је око 4,1 m², укључујући и мокри чвор који се састоји од чучавца и који заузима површину мању од 1 m². Око мокрог чвора је присутна влага, а чучавац је стар и истрошен и потребно је заменити га. Такође, и даље није уграђено дугме за укључивање испирача мокрог чвора, што је НПМ препоручивао након претходних посета. НПМ је у вези са тиме обавештен да се преко Одсека за логистику предузимају одговарајуће активности да се угради дугме испирача.⁴⁴

просторија за задржавање ПС Житораћа

8.

УТВРЂЕНО

У просторији за задржавање у ПС Житораћа санитарни уређај је дотрајао, на зиду око њега је присутна влага и нема дугме за укључивање испирача.

РАЗЛОЗИ

Особама у притвору требало би да буде дозвољено да задовољавају своје природне потребе у чистим и пристојним условима, те морају имати одговарајуће погодности за прање.⁴⁵

⁴³ ПУ Прокупље: Посета НПМ 2015.

⁴⁴ Акт ПУ Прокупље бр. 88-10137/20 од 29. јуна 2020. год.

⁴⁵ Стандарди ЦПТ: Полицијски притвор, пар. 42.

Особе у притвору треба да имају приступ нормалном санитарном чвору у пристојном стању као и одговарајућим могућностима за прање.

Многе полицијске притворске просторије које су посетиле делегације ЦПТ-а не испуњавају ове минималне стандарде. Ово је посебно неповољно за особе које се након притвора појављују пред судом; превише често се особе изводе пред судију након што су провеле један или више дана у неусловним и прљавим ћелијама, а да нису имале одмор или храну и могућност да се оперу.⁴⁶

Комитет понавља своју препоруку да органи Републике Србије уложе више напора у циљу побољшања материјалних услова у полицијским ћелијама. Прецизније, следеће мере треба приоритетно предузети:

- обезбедити да лица у притвору могу да обаве физиолошке потребе када је неопходно у чистим и пристојним условима, и да тоалет и капацитети за прање буду у добром употребном стању;
- обезбедити на националном нивоу задовољавајући ниво употребног стања и хигијене у ћелијама и санитарним уређајима (чистоћа постељине; санитарне уређаје; ниво влаге и малтер).⁴⁷

Комитет препоручује да се предузму кораци како би се обезбедило да просторије за задржавање у полицијским станицама буду оспособљене за боравак дужи од неколико часова и да се обезбеде услови у смислу употребног стања и хигијене, добро осветљење, чиста ћебад и душеци. Комитет би желео да буде обавештен о корацима које ће органи Републике Србије предузети да се такво стање обезбеди у свим посећеним полицијским станицама.⁴⁸

Просторије за задржавање морају бити чисте, суве, загрејане у складу са климатским приликама и довољно осветљене природним и вештачким светлом које омогућава читање без сметњи за вид.

Просторије за задржавање морају имати санитарне уређаје намењене за одржавање хигијене задржаног лица, са дотоком чисте пијаће воде.

Санитарни уређаји, морају се физички одвојити постављањем паравана или на други начин, тако да се током њиховог коришћења не нарушава приватност задржаног лица.

Ако просторија за задржавање нема санитарне уређаје из става 1. овог члана, коришћење пијаће воде и одржавање хигијене задржаног лица се мора омогућити коришћењем за то намењених просторија организационе јединице која врши задржавање лица, под надзором полицијског службеника, на начин да се не нарушава приватност задржаног лица.

Просторије за задржавање морају бити чисте, а дезинфекција санитарних уређаја и инсталација у тим просторијама, по правилу се обавља тромесечно.⁴⁹

ПРЕПОРУКА

ПС Житораћа ће:

- **заменити санитарни уређај и поставити дугме за покретање испирача;**
- **санирати влагу на зидовима око мокрог чвора.**

У просторији се налази један лежај – дрвена клупа, опремљена душеком и другим деловима постељине. Постељину чистачица пере кући. Иако је похвално ангажовање и посвећеност запослених у ПС Житораћа томе да задржана лица у полицијској станици у којој раде бораве у чистим и пристојним условима, према становишту НПМ

⁴⁶ Стандарди ЦПТ: Нови стандарди ЦПТ у погледу полицијског притвора, пар. 47.

⁴⁷ Србија: Посета ЦПТ 2015, пар. 36.

⁴⁸ Србија: Посета ЦПТ 2017, пар. 42.

⁴⁹ Правилник о условима које треба да испуњавају просторије за задржавање лица, чл. 4. и 6.

неприхватљиво је да они самостално перу постељину, већ би њено прање и замена морали бити организовани.

9.

УТВРЂЕНО

У ПС Житорађа није на одговарајући начин организована замена и прање постељине за лежај у просторији за задржавање.

РАЗЛОЗИ

Све полицијске ћелије морају бити разумних димензија у односу на број особа које су обично у њима смештене и морају бити довољно осветљене (тј. са довољно светлости за читање, осим у време спавања), те довољно проветрене; по могућности, ћелије би требало да имају природно светло. Надаље, ћелије би требало да буду опремљене тако да се омогући одмор (нпр. фиксираним столицама или клупама), а особама које преко ноћи морају остати у притвору требало би обезбедити чисте душеке и ћебад.⁵⁰

Све полицијске ћелије треба да су чисте и разумних димензија у односу на број особа које се у њих смештају, и да имају одговарајуће осветљење (нпр. довољно за читање осим у време спавања); пожељно је да ћелије имају природно светло. Надаље, ћелије би требало да буду опремљене тако да се омогући одмор (нпр. фиксираним столицама или клупама), а особама које преко ноћи морају остати у притвору требало би обезбедити чисте душеке и ћебад. Особе у притвору треба да имају приступ нормалном санитарном чвору у пристојном стању као и одговарајућим могућностима за прање. Треба да имају неометан приступ води за пиће и да им се даје храна у прикладно време, и при томе најмање један пуни оброк (тј. нешто јаче од сендвича) сваког дана. Особама које се налазе у полицијском притвору дуже од 24 часа треба омогућити рекреацију на свежем ваздуху сваког дана, до оне мере до које је то могуће.⁵¹

Комитет понавља своју препоруку да органи Републике Србије уложе више напора у циљу побољшања материјалних услова у полицијским ћелијама. Прецизније, следеће мере треба приоритетно предузети:

...

- *обезбедити да све ћелије које се користе за задржавање преко ноћи имају средства адекватна за такав боравак (нпр. кревет или платформу за спавање), и да лица која се држе у притвору преко ноћи добију чисте душеке и ћебади;*

...⁵²

Комитет препоручује да се предузму кораци како би се обезбедило да просторије за задржавање у полицијским станицама буду оспособљене за боравак дужи од неколико часова и да се обезбеде услови у смислу употребног стања и хигијене, добро осветљење, чиста ћебад и душеци. Комитет би желео да буде обавештен о корацима које ће органи Републике Србије предузети да се такво стање обезбеди у свим посећеним полицијским станицама.⁵³

Просторије за задржавање које су намењене за задржавање лица дуже од 12 часова, морају бити опремљене посебним лежајем са постељином, која се састоји од: душека, јастука, јастучнице, чаршава, ћебади и навлаке за ћебе, за свако задржано лице.⁵⁴

⁵⁰ Стандарди ЦПТ: Полицијски притвор, пар. 42.

⁵¹ Стандарди ЦПТ: Нови стандарди у погледу полицијског притвора, пар. 47.

⁵² Србија: Посета ЦПТ 2015, пар. 36.

⁵³ Србија: Посета ЦПТ 2017, пар. 42.

⁵⁴ Правилник о условима које треба да испуњавају просторије за задржавање лица, чл. 3. ст. 1.

ПРЕПОРУКА

ПУ Прокупље ће на одговарајући начин организовати редовну замену и прање постелине за лежај у просторији за задржавање у ПС Житораћа.

У просторији се налази и грејно тело – радијатор. Просторија нема прозор, а вештачко осветљење је слабије.

10.**УТВРЂЕНО**

Просторија за задржавање у ПС Житораћа је недовољно осветљена.

РАЗЛОЗИ

Све полицијске ћелије морају бити разумних димензија у односу на број особа које су обично у њима смештене и морају бити довољно осветљене (тј. са довољно светлости за читање, осим у време спавања), те довољно проветрене; по могућности, ћелије би требало да имају природно светло. Надаље, ћелије би требало да буду опремљене тако да се омогући одмор (нпр. фиксираним столицама или клупама), а особама које преко ноћи морају остати у притвору требало би обезбедити чисте душеке и ћебад.⁵⁵

Све полицијске ћелије треба да су чисте и разумних димензија у односу на број особа које се у њих смештају, и да имају одговарајуће осветљење (нпр. довољно за читање осим у време спавања); пожељно је да ћелије имају природно светло. Надаље, ћелије би требало да буду опремљене тако да се омогући одмор (нпр. фиксираним столице или клупе), а особама које преко ноћи морају остати у притвору требало би обезбедити чисте душеке и ћебад. Особе у притвору треба да имају приступ нормалном санитарном чвору у пристојном стању као и одговарајућим могућностима за прање. Треба да имају неометан приступ води за пиће и да им се даје храна у прикладно време, и при томе најмање један пуни оброк (тј. нешто јаче од сендвича) сваког дана. Особама које се налазе у полицијском притвору дуже од 24 часа треба омогућити рекреацију на свежем ваздуху сваког дана, до оне мере до које је то могуће.⁵⁶

Комитет понавља своју препоруку да органи Републике Србије уложе више напора у циљу побољшања материјалних услова у полицијским ћелијама. Прецизније, следеће мере треба приоритетно предузети:

- *побољшати расвету у ћелијама (тј. довољно вештачке расвете за читање – изузимајући периоде спавања – по могућству осветљеност дневним светлом), проветреност. Надаље, кораке треба предузети да се обезбеди да све полицијске ћелије које буду изграђене у будућности буду осветљене дневним светлом;*

...⁵⁷

*Комитет препоручује да се предузму кораци како би се обезбедило да просторије за задржавање у полицијским станицама буду оспособљене за боравак дужи од неколико часова и да се обезбеде услови у смислу употребног стања и хигијене, **добро осветљење**, чиста ћебад и душеци. Комитет би желео да буде обавештен о корацима које ће органи Републике Србије предузети да се такво стање обезбеди у свим посећеним полицијским станицама.⁵⁸*

⁵⁵ Стандарди ЦПТ: Полицијски притвор, пар. 42.

⁵⁶ Стандарди ЦПТ: Нови стандарди у погледу полицијског притвора, пар. 47.

⁵⁷ Србија: Посета ЦПТ 2015, пар. 36.

⁵⁸ Србија: Посета ЦПТ 2017, пар. 42.

Просторије за задржавање морају бити чисте, суве, загрејане у складу са климатским приликама и довољно осветљене природним и вештачким светлом које омогућава читање без сметњи за вид.⁵⁹

ПРЕПОРУКА

ПС Житораћа ће у просторији за задржавање обезбедити осветљење довољне јачине.

У просторији постоји и ради видео надзор, који није био у функцији приликом претходне посете. Обавештење о видео надзору није постављено унутар просторије већ само споља. Обавештење које је истакнуто изван просторије лако може да промакне лицу које се смешта у просторију, па НПМ сматра да би ово обавештење, како би се осигурало очување приватности задржаних лица, требало постављати унутар просторије. На овај начин, ова информација ће им током боравка у просторији бити доступна и уочљива.

11.

УТВРЂЕНО

У ПС Житораћа употреба видео надзора у просторијама за задржавање није означена унутар просторија.

РАЗЛОЗИ

За надзор над задржаним лицима могу се користити системи за видео-акустично снимање намењени за надзор простора, осим просторија за хигијенске потребе задржаног лица. Употреба система за видео-акустично снимање из става 3. овог члана мора бити видно означена.⁶⁰

Просторије за задржавање које се непосредно физички не надзиру од стране полицијског службеника, морају имати уређаје за видео надзор и позивање полицијских службеника. Употреба уређаја за видео надзор, мора бити видно означена у просторији за задржавање.⁶¹

ПРЕПОРУКА

ПС Житораћа ће обавештење о видео надзору у просторији за задржавање истаћи на видно место унутар просторије.

Полицијски службеници нису зали прецизан податак о дужини чувања снимака видео надзора.

НПМ би желео да од ПУ Прокупље добије информацију о дужини чувања снимака видео надзора над просторијом за задржавање у ПС Житораћа.

У просторији није уграђен систем за позивање и комуникацију са полицијским службеницима, ипак, близина просторије дежурне службе омогућава задржаним лицима да релативно лако дозову полицијске службенике.

⁵⁹ Правилник о условима које треба да испуњавају просторије за задржавање лица, чл. 4.

⁶⁰ Правилник о полицијским овлашћењима, чл. 35. ст. 3. и 4.

⁶¹ Правилник о условима које треба да испуњавају просторије за задржавање лица, чл. 7. ст. 2. и 3.

2.5.5. ИСХРАНА

Исхрана се састоји од сувих оброка – ланч пакета, који садрже суво месо, хлеб, флашу воде. Полицијске станице пакете оброка требају у седишту Полицијске управе.

НПМ је више пута упућивао препоруке Министарству унутрашњих послова у вези са исхраном задржаних лица, која би у случајевима задржавања дужим од 12 сати требало да садржи и барем један комплетан оброк. Полицијске управе углавном имају потешкоћа да ово обезбеде. У последњем одговору у вези са исхраном које је НПМ добио од Министарства унутрашњих послова је наведено да су суви оброци, који се углавном нуде задржаним лицима, адекватни да задовоље основне хранљиве потребе, а да притом буду здравствено безбедни, те да с обзиром да је време задржавања ограничено, оваква исхрана неће оставити последице на здравље.⁶² У одговору се наводи још и да Правилник о обезбеђивању исхране и смештаја у Министарству унутрашњих послова⁶³ прописује да се исхрана обезбеђује у теренским условима у складу са расположивим капацитетима.⁶⁴

Лица задржана у кривичном поступку обедују у складу са режимом Одељења притвора ОЗ Прокупље, па њихова исхрана обухвата и садржајније оброке.

Подаци о обедовању се по правилу уносе у записнике о задржавању. Ипак, записници у више случајева нису садржали ове информације. На пример, у ПС Житораћа није евидентиран ниједан оброк лица које је било задржано 23:43 сати и лица које је било задржано 19:20 сати; у седишту ПУ Прокупље није евидентиран ниједан оброк лица које је било задржано 17 сати; у ПС Блаце ниједан оброк лица која су била задржана 18 и 19 сати, у ПС Куршумлија је евидентиран по 1 оброк за два лица која су била задржана по 21 сат. НПМ је добио образложење да су лица обедовала у ОЗ Прокупље или да су одбила одбила понуђени оброк. Ово би такође требало евидентирати.

Уочени су и супротни примери, на пример у ПС Житораћа је прегледан и записник о задржавању у кривичном поступку у којем су уписани оброци, као и записник у којем је наведено да је лице одбило понуђени оброк; у седишту ПУ Прокупље су уписана 3 оброка лица које је било задржано у кривичном поступку; у ПС Блаце у једном записнику је евидентирано да је лице одбило понуђени оброк и тако даље.

12.

УТВРЂЕНО

У ПУ Прокупље у више записника о задржавању нису уредно евидентирани подаци о обедовању задржаних лица.

РАЗЛОЗИ

ЦПТ сматра да би се основне гаранције дате особама у полицијском притвору могле додатно оснажити (а рад полицијских службеника могуће и знатно олакшати) уколико би постојао јединствен и свеобухватан полицијски записник за сваку притворену особу, у којем би били евидентирани сви аспекти притвора и све радње предузете у вези притворених особа (време када су лишене слободе и разлози за то; када су им саопштена њихова права; знаци повреда,

⁶² Акт Сектора за логистику бр. 1666/23 од 20. јуна 2023. год.

⁶³ "Сл. гласник РС", бр. 27/21 и 143/22.

⁶⁴ Чл. 2. Правилника.

психичке болести, итд; када су члан породице/конзулат и адвокат били контактирани и када су их ови посетили; **када им је била понуђена храна**; када су били саслушани; када су били пребачени или ослобођени, итд.)⁶⁵

Јединствени електронски систем евиденције о задржавању лица још није завршен и не садржи свеобухватну евиденцију о задржавању појединаца. Обавештење о пружању и текућем остваривању основних мера заштите могу се пронаћи само у појединим досијеима задржаних лица. Комитет сматра да би се **основне гаранције задржаних лица ојачале када би се водиле и појединачна и свеобухватна евиденција о задржавању за свако лице. У тој евиденцији би били обухваћени сви аспекти задржавања и све мере предузете у вези са тим** (када је и из ког(јих) разлога предузета мера задржавања; када је лице стигло у полицијске просторије; када је оно информисано о својим правима; да ли је показало знаке повреда, здравствене проблеме, знаке психичког поремећаја итд.; у којој(им) просторији(ама) је смештено; када је добило храну; када је саслушано; када је имало контакте са блиским сродницима, браниоцем, лекаром, преводиоцем или дипломатско-конзуларним представником и/или су га та лица посетила; када је премештено; када је изведено пред тужиоца или релевантног судију; када је одређен притвор или пуштен итд.).

Комитет препоручује да органи Републике Србије предузму делотворне кораке за стварање јединственог електронског система евиденције о задржавању лица који је свеобухватан и делотворан за евидентирање горе наведених информација о времену које задржано лице проведе у полицијској станици.⁶⁶

Лице које се задржава обавештава се усмено и уручивањем писаног обавештења на матерњем или језику који разуме о његовим правима, и то – на исхрану и непрекидни осмочасовни одмор. О задржавању лица полицијски службеник сачињава записник о задржавању лица, који садржи податке прописане у члану 111. овог правилника.

Записник о задржавању лица садржи податке о оствареним правима задржаног лица.⁶⁷

ПРЕПОРУКА

ПУ Прокупље и полицијске станице у њеном саставу ће у записницима о задржавању евидентирати податке о обедовању задржаних лица, укључујући и податак да је задржаном лицу понуђен оброк који је лице одбило.

2.6. НАВОДИ О ЗЛОСТАВЉАЊУ

Тим НПМ је у ОЗ Прокупље обавио разговоре са 15 притворених лица које је затекао у Заводу, на околности поступања полиције према њима током њиховог хапшења, саслушавања и полицијског задржавања. НПМ је примио два навода о лошем поступању приликом хапшења.

Према наводима једног лица, након хапшења је доведен у Полицијску станицу Житораћа, где је задобио више удараца од стране криминалистичког инспектора песницама и пиштољем по бутинама, како би пружио информације о кривичном делу за које је осумњичен. Ови наводи нису могли бити потврђени, с обзиром да је ово лице на задржавање и на извршење мере притвора примљено без видљивих повреда.

Друго лице је навело да је приликом хапшења задобио ударац због којих је остао без зуба. Ово такође није могло бити потврђено јер на њему по пријему на извршење мере

⁶⁵ Стандарди ЦПТ: Полицијски притвор, пар. 40.

⁶⁶ Србија: Посета ЦПТ 2017, пар. 39.

⁶⁷ Правилник о полицијским овлашћењима, чл. 29. ст. 1. т. 9; чл. 38. ст. 1. и чл. 111. т. 5.

притвора нису констатоване било какве свеже повреде, а на лекарском прегледу који је обављен током трајања задржавања евидентирани су старије повреде (красте на коленима). Такође, према доступној документацији ово лице је без зуба дужи временски период.

Поред тога, НПМ је у полицијским станицама прегледом документације о задржавању уочио и неколико лица која су на задржавање примљена са видљивим повредама. Повреде су описане у записницима о задржавању и овим лицима је понуђена медицинска нега. Такође, НПМ је добио уверљива образложења о начину настанка повреда, што је у било поткрепљено одговарајућом документацијом.

2.6.1. ПРВИ ЛЕКАРСКИ ПРЕГЛЕД ПО ПРИЈЕМУ У ЗАВОД

Приликом претходне посете ПУ Прокупље, НПМ је детаљно проверавао начин на који се у ОЗ Прокупље обавља први лекарски преглед по пријему лица у Завод, имајући у виду важну улогу коју здравствене службе у заводима за извршење кривичних санкција имају у борби против злостављања лица лишених слободе, укључујући и злостављање којем су евентуално били изложени до доласка у завод. НПМ је тада утврдио одређене недостатке у погледу начина обављања прегледа, документовања повреда и извештавања о сумњи да је неко лице било изложено злостављању, те је упутио препоруку ОЗ Прокупље у циљу отклањања уочених недостатака.

Приликом ове посете, тим НПМ је утврдио да је по овим препорукама у великој мери поступљено, да се документовање уочених повреда у великој мери обавља у складу са прописима и стандардима и да Завод обавештава надлежно јавно тужилаштво о сумњи да је према лицу поступано насилно, **због чега НПМ похваљује ОЗ Прокупље и сматра примером добре праксе поступања у овом погледу коју би требало да следе и остали заводи.**

Оно што отежава рад је околност да Завод нема запосленог лекара већ је ангажован лекар по уговору на основу којег је присутан у Заводу два пута недељно, а у ванредним ситуацијама долази на позив. Уколико приликом пријема лица лекар није ту, лице се одмах одводи у локалну здравствену установу.

Према службеним наводима, што су потврдила и лица лишена слободе, сви се на пријему скидају приликом детаљног претреса који обавља Служба за обезбеђење, а пред лекаром се скидају само уколико се том приликом уоче неке повреде које би лекар требао да документује, као и уколико прегледано лице пред лекаром жели да укаже на неку повреду. НПМ инсистира на томе да се новопримљена лица у сваком случају скидају пред лекаром, без обзира да ли су или нису претходно имала детаљан претрес током којег су скидали одећу. Детаљан претрес је питање безбедности и обавља се у циљу проналажења предмета и ствари чије држање није дозвољено.⁶⁸ Детаљан медицински скрининг има вишеструку улогу – утврђивање здравственог стања, инфективних болести, трагова злостављања итд, и претрес који обављају припадници обезбеђења и који је административне природе не може бити замена за поступак медицинског скрининга.

⁶⁸ Правилник о начину обављања послова у служби за обезбеђење у заводима за извршење кривичних санкција ("Сл. гласник РС", бр. 21/16 и 104/16), чл. 38. ст. 1.

13.

УТВРЂЕНО

У ОЗ Прокупље први лекарски преглед лица лишених слободе по пријему у Завод не обухвата увек визуелни преглед комплетног тела.

РАЗЛОЗИ

Лекар или други квалификовани здравствени радници, без обзира на то да ли су дужни да извештавају лекара или не, посећују, разговарају и прегледају сваког затвореника чим то буде могуће после пријема, а затим по потреби. Посебна пажња се посвећује утврђивању злостављања коме су пристигли затвореници можда били подвргнути пре пријема.⁶⁹

Приликом прегледа затвореника, лекар или квалификовани медицински техничар/медицинска сестра који за свој рад одговара лекару, посебно води рачуна о евидентирању и извештавању надлежних органа о било ком знаку или индикацији да се са затвореницима поступа насилно.⁷⁰

Лекар треба у потпуности да евидентира сваки знак насиља који уочи код затвореника приликом медицинског прегледа на пријему у затворску установу, заједно са свим релевантним изјавама затвореника и закључцима лекара. Те информације такође треба да буду доступне затворској управи уз пристанак затвореника.⁷¹

Сви знакови насиља који се уоче приликом здравствене провере затвореника код пријема у установу морају бити у потпуности евидентирани, заједно са свим његовим релевантним изјавама, те закључцима лекара. Надаље, ове информације би требало учинити доступним самом затворенику.⁷²

ЦПТ посебну пажњу посвећује улози коју затворске службе здравствене заштите треба да играју у борби против злостављања. Природно је да та улога делом буде везана за могуће злостављање лица лишених слободе током трајања лишења слободе, било да га врши особље или други затвореници. Међутим, службе здравствене заштите у установама које представљају пунктове за улазак у затворски систем такође треба да дају кључни допринос у спречавању злостављања у периоду непосредно пре борака у затвору, односно док су лица лишена слободе – задржана од служби за спровођење закона (као што су нпр. полиција или жандармерија).

Подразумева се да ће са лицима која се доводе у затвор здравствени радник обавити детаљан разговор и физикални преглед чим то буде могуће по пријему. ЦПТ сматра да такав разговор/преглед треба обавити у року од 24 сата од пријема. Такав систематски медицински скрининг новопримљених лица неопходан је из различитих разлога; конкретније, ако се обави како треба, њиме се осигурава да све повреде које на себи имају дате особе – као и сви с њима повезани наводи – буду евидентирани без непотребног одлагања. Исту процедуру требало би следити када се затвореник који је био поново пребачен у полицијски притвор из разлога везаних за истрагу након тога врати у затвор. Нажалост, такви премештаји су у неким државама које ЦПТ посећује још увек устаљена пракса и могу подразумевати и висок ризик од злостављања (в. и став 80). Слично томе, сваки затвореник који је учествовао у неком насилном инциденту унутар затвора требало би без икаквог одлагања да буде медицински прегледан.

⁶⁹ Стандардна минимална правила Уједињених нација за поступање са затвореницима Анекс уз Резолуцију бр. 70/175 Генералне скупштине УН, усвојену 17. децембра 2015. год. (Манделина правила), прав. 30.б.

⁷⁰ Препорука Рец (2006) 2-рев Комитета министара државама чланицама Савета Европе у вези са европским затворским правилима (Европска затворска правила), прав. 42.3.ц.

⁷¹ Препорука бр. Р (98) 73 Комитета министара државама чланицама Савета Европе о етичким и организационим аспектима здравствене заштите у затворима, чл. 30.

⁷² Стандарди ЦПТ: Услуге здравствене заштите у затворима, ЦПТ/Инф (93) 12, пар. 61.

Битно је направити јасну разлику између горепоменог медицинског скрининга и процедуре која се следи када се притворено лице ставља под надзор затвора. Ова друга процедура обухвата израду документације коју заједнички потписују дежурни затворски службеник и полицијска пратња, као и, можда, притворено лице. Све видљиве повреде које се на затворенику уоче у тренутку примопредаје надзора обично ће се забележити у тој документацији.

Ова процедура је административне природе, чак и кад се – као што је понекад случај – одвија у присуству члана затворске службе здравствене заштите. Ни у ком случају не може служити као замена за већ описани поступак медицинског скрининга. Поред тога, с обзиром на присуство полицијске пратње као и узнемиреност која се често осећа приликом уласка у затвор, затворенике у овој почетној фази не треба испитивати о пореклу било каквих повреда које се на њима уоче. Без обзира на то, записник о уоченим видљивим повредама треба одмах проследити затворској служби здравствене заштите.⁷³

Здравствени преглед новопримљених затвореника, а посебно у установама које представљају тачке уласка у затворски систем, има велики значај. Такав преглед је од суштинске важности, посебно за спречавање ширења преносивих болести, спречавање самоубиства и за тачно благовремено евидентирање повреда.

Комитет жели да нагласи да лекар треба да разговара са сваким новопримљеним затвореником на одговарајући начин и да изврши физички преглед што је могуће пре по пријему; осим у изузетним околностима, разговор/преглед треба да се обави на дан пријема, а посебно када су у питању притворски објекти. Такође, Комитет подсећа да затворске службе здравствене заштите могу значајно да допринесу спречавању неадекватног поступања према притвореницима и пре пријема и током боравка, помоћу систематског евидентирања повреда и да, по потреби, обезбеде информације за релевантне државне органе.⁷⁴

Први здравствени преглед се састоји од визуелног прегледа тела притвореника, узимања анамнестичких података, података о акутним и хроничним обољењима, провере и мерења основних телесних функција (дисање, притисак, моторика и сл.).⁷⁵

Први здравствени преглед се састоји од визуелног прегледа тела осуђеника, узимања анамнестичких података, података о акутним и хроничним обољењима, провере и мерења основних телесних функција (дисање, притисак, моторика и сл.).⁷⁶

ПРЕПОРУКА

У ОЗ Прокупље, први лекарски преглед лица лишених слободе по пријему у Завод ће увек обухватати визуелни преглед комплетног тела.

У случају уочених повреда оне су детаљно описане, са наводима лица о начину настанка повреда и мишљењем лекара о повезаности уочених повреда и навода лица. Повреде се фотографишу и уцртавају у шему тела. Такође, води се и посебна евиденција о повредама.

О повредама за које се сумња да су настале насилно, или лице наведе да је према њему извршено насиље, се обавештава јавно тужилаштво, коме се доставља и комплетна документација у вези са тиме.

⁷³ Стандарди ЦПТ: Документација и пријављивање медицинских доказа о злостављању, ЦПТ/Инф (2013) 29, пар. 71, 73. и 75.

⁷⁴ Србија: Посета ЦПТ 2017, пар. 58.

⁷⁵ Правилник о извршењу мере притвора ("Сл. гласник РС", бр. 132/14), чл. 12. ст. 2.

⁷⁶ Правилник о кућном реду казнено-поправних завода и окружних затвора ("Сл. гласник РС", 110/14 и 79/16), чл. 12. ст. 2.

Припадници Службе за обезбеђење не присуствују прегледу лица лишених слободе већ се налазе у просторији поред амбуланте, осим када због безбедносног ризика лекар захтева присуство прегледу.